

БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОБУТУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Шумейко Станіслав Олександрович,
аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної
політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця
Мосумова Айнура Кярам кизи,
PhD, викл. кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної
політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Дослідженню бюджетного потенціалу науковці приділяють значну увагу. Проте додаткового наукового обґрунтування потребують дослідження бюджетного потенціалу з огляду на забезпечення спроможності територіальних громад. Слід зауважити, що єдиного наукового підґрунтя у трактуванні категорії «бюджетний потенціал» немає. Так, одні вчені звертають увагу на формування бюджетних ресурсів, інші виокремлюють ключовою характеристикою можливості нарощення бюджетних ресурсів.

Метою роботи є аналіз теоретико-методологічних засад дослідження добробуту територіальних громад.

Слід зауважити, що окремі автори ототожнюють поняття «бюджетний потенціал» та «фінансовий потенціал». Проте, погоджуючись з думкою І. Сторонянської та М. Козоріз [2] зауважимо, що фінансовий потенціал містить бюджетний потенціал і, окрім нього, охоплює потенціал домогосподарств, потенціал підприємств та потенціал населення. Звідси, фінансовий потенціал територіальних громад є ширшим поняттям.

У вузькому формулюванні бюджетний потенціал громад становить собою сукупність наявних (власних і залучених) та потенційно можливих фінансових

ресурсів бюджету. Проте, враховуючи, що бюджетний потенціал стосується і використання бюджетних ресурсів, варто сформулювати ширше визначення. Отже, на мою думку, бюджетний потенціал територіальної громади – це сукупність наявних (власних та інтервенційних) бюджетних ресурсів, додатково вивільнених внаслідок ефективного використання та потенційно можливих фінансових ресурсів бюджету територіальної громади.

Наукові підходи до трактування поняття «бюджетний механізм» узагальнення яких спонукало виділити кілька основних позицій, що детермінують його сутність:

наявність форм, методів, інструментів, важелів та їхня взаємодія;

взаємодія елементів бюджетного механізму відбувається на підставі певного забезпечення: нормативно-правового, організаційного та інформаційного;

призначення бюджетного механізму – формування, розподіл ефективного використання фінансових ресурсів [3].

Відомий дослідник І. Лютий зазначає, що бюджетний механізм задіюється в процесі реалізації бюджетної політики через комплекс методів адміністративно-правового та економічного характеру, що спрямовані на досягнення стратегічних і тактичних цілей, і який за своїм змістом забезпечує врешті-решт здійснення бюджетної стратегії [1].

Домінує у функціонуванні такого механізму фінансова складова, представлена у вигляді системи фінансових ресурсів, яка відображає кількісну визначеність цього механізму. Проте функціонування бюджетного механізму значною мірою залежить від того, яким чином акумульовані бюджетні ресурси будуть використані для досягнення поставлених цілей. Бюджетне регулювання характеризує розподіл і рух фінансових ресурсів та відображає якісний рівень бюджетного механізму.

Розглядаючи трансформацію сучасного бюджетного механізму в контексті впровадження програмно-цільового бюджетування, Л. Лисяк і Т. Сальникова вважають за доцільне представити його у вигляді таких взаємопов'язаних видів механізмів:

- 1) мобілізації бюджетних ресурсів;
- 2) стратегічного бюджетного планування;
- 3) середньострокового бюджетного прогнозування;
- 4) середньострокового бюджетного планування;
- 5) розподілу та перерозподілу бюджетних ресурсів,
- 6) використання бюджету;
- 7) управління ліквідністю державних фінансів та державним боргом;
- 8) моніторингу, обліку та контролю використання бюджетних ресурсів;
- 9) оцінки й аналізу результативності виконання бюджету [4].

Така структуризація бюджетного механізму, яка реалізується сукупністю інших механізмів, відповідає системному підходу, однак трактується відносно до державного та зведеного бюджету. Функціонування ж бюджетних механізмів на місцевому рівні має свою специфіку, що в такому формулюванні не повністю відображено.

Механізм формування бюджетних ресурсів передбачає акумулювання у складі місцевого бюджету доходів, визначених бюджетним законодавством. Традиційний поділ бюджетних доходів на податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти. Важливим аспектом формування бюджетних ресурсів є спроможність це робити за рахунок власних джерел.

Відповідно до задекларованих цілей соціально-економічного розвитку та добробут громади у коротко- й довгостроковій перспективі забезпечується на основі дієвого механізму розподілу бюджетних ресурсів. Очевидно, що ще до початку реалізації бюджетної політики та місцевого рівні та використання бюджетних ресурсів важливо встановити оптимальний розподіл бюджетних ресурсів відповідно до наданих повноважень, виконання основних функцій та ключових орієнтирів розвитку громади. В цьому контексті важливо зазначити, що повноваження поділяються на власні, що забезпечуються сукупністю власних та переданих бюджетних ресурсів, а також делеговані, що фінансуються цільовими трансфертами.

Отже, їхній інвестиційний вибір визначає можливості економічного розвитку, оскільки публічні інвестиції можуть сприяти зростанню та забезпечити належну інфраструктуру для стимулювання приватних інвестицій.

Зважаючи на поглиблене розуміння сутності бюджетних механізмів, пропонуємо в широкому контексті бюджетними механізмами забезпечення добробуту територіальної громади вважати сукупність відносин різних рівнів публічного управління, пов'язаних із формуванням бюджетних ресурсів за допомогою власних (самозабезпечення) та інтервенційних інструментів: дотування, субсидування, кредитування, запозичення, спільне фінансування; розподіл їх відповідно до стратегічних пріоритетів функціонування територіальної громади та ефективне використання в частині досягнення якісних параметрів добробуту територіальної громади.

Література:

1. Вахович І.М., Камінська І.М., Недопад Г.В. Волинська область у площині соціально-економічного розвитку України // Економічний форум. – 2020. – № 2. – С. 44–56.
2. Горіна Г. О. Фактори формування просторової поляризації соціально-економічного розвитку регіонів // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 4. – Т. 1. – С. 187–191.
3. Сторонянська І.З. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку: монографія. – Львів : ІРД НАНУ, 2019. – 392 с.
4. Сторонянська І.З. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції: монографія. – Львів : ІРД НАНУ, 2020. 324 с. 225.
5. Сторонянська І.З., Шульц С.Л. Міжрегіональна інтеграція в Україні: монографія. – Львів : Арал, 2017. – 292 с.
6. Чаговець Л.О., Чаговець В.В., Діденко А.С. Концептуальний базис оцінки та прогнозування нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 472 с.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.